

Rapport

vedrørende befaring av utgravningsområdet på Søndre Rauland (gnr.39, bnr.2), Uvdal, Buskerud.

Befaringen fant sted 20 - 21.mai 1971.

Foranledningen var den undersøkelse som arkitekt MNAL Roar Tollnes påbegynte i juli ifjor av tuften etter Raulandsbua, nå på Norsk Folkemuseum.

Som det fremgår av s.3 i arkitekt Tollnes' rapport av oktober 1970, som følger som bilag, var det utenfor stuetuften påtruffet et mektig kulturlag. I bunnen av dette kom det frem forholdsvis store stein som syntes lagt på naturbakken. Helt ned mot disse fantes trekull og delvis brent treverk. En C-14 prøve av dette gav som resultat 980 +/- 100, mens tilsvarende prøver innenfor selve stuetuften fikk en noe yngre tidfesting. Den voll i bakken, som Tollnes omtaler i forbindelse med dette partiet har en klar buet form, der enkelte riktig svære stein stikker opp over torven. Ved vår ankomst var det lagt opp et prøvestikk i denne vollen på 50 cm. bredde (i Koordinat-systemet 19,5 - 20 og + 0,5 - 3 Y, se plan over utgravningsfeltet, som vi vil få tilsendt ved gravningens avslutning). I dette snitt såes en markert steinmur - med et indre, fast "murliv" bygget av to rader svære stein, ca. 1,10 m bred, og utras til begge kanter, slik at murens totale bredde nå var ca. 2,30 m.

Det kan ikke være noen tvil om at denne muren er lagt opp av mennesker. Det er hverken naturdannelse eller rydningsrøys. I snittveggen på innsiden av den kunne vi under torv- og muldlagene følge en markert svartjordstripe frem til den del av muren som vi anslo som murlivet. På fast stein i dette kom her frem mørkent treverk. På murens utside lå steinene direkte mot auren, men enkelte trefliser

og trekullpartikler lå i utraset. Muldskiktet over steinene var overalt meget tynt.

Den svarte stripen innenfor muren kan ifølge arkitekt Tollnes korreleres med det skiktet under prøvesjakten øst for stuetuftten som er C-14 datert til 980 + - 100. Dette pluss det forhold at muren synes å ha et buet forløp og i sin karakter svarer påfallende godt til de hustuftrester vi har påvist på Kaupang, Tjølling, Vestfold, gjør det påkrevet å foreta en ytterligere undersøkelse av denne muren.

Den nåværende undersøkelse av stuetuftten bekostes i sin helhet av Norsk Folkemuseum. Arkitekt Arne Berg fra Folkemuseet var tilstede ved vår befaring. Vi var enige om at en undersøkelse av muren lå utenfor Folkemuseets interesseområde og burde skje i Oldsaksamlingens regi. Undersøkelsen av stuetuftten vil fortsette neste år, og det rasjonelle synes da å være at vi neste år foretar en undersøkelse av muren paralelt med dette. I første omgang bør denne vel utføres med en serie prøvestikk, for så å utvides hvis disse viser samme billede som det årets prøvestikk ga.

Arkitekt Tollnes sender plan og fotos fra årets undersøkelse når denne er avsluttet.

O s l o, den 22.mai 1971

Charlotte Blindheim

R A P P O R T

vedr.

arkeologisk undersøkelse

25. 7. - 10. 8. 1970

SØNDRE RAULAND, UVDAL I NUMEDAL.

Kort forhistorie:

Det hele tok til i en samtale mellom arkitekt MNAL Håkon Christie og undertegnede.

Jeg: "Det ville vært interessant en gang å grave en tuft hvor en positivt vet det har stått et laftet hus for å konstatere hvilke spor som blir igjen når huset er borte."

Arkitekt Christie: "Det vil det kunne bli mulighet til å fastslå. Tuften etter Raulandstua, som nå står på Norsk Folkemuseum, ønskes undersøkt før eieren utfører påtenkte planeringsarbeider i tunet."

Riksantikvar, fylkeskonservator og Norsk Folkemuseum ble kontaktet, og ved fylkeskonservator Randi Askers hjelp ble på kort tid et økonomisk grunnlag skaffet til veie ved tilskudd fra bankene i Uvdal og Nore samt fra Riksantikvaren.

Gravingen:

Det viste seg snart at det ville bli ganske store jordmasser å undersøke samtidig som det var umulig å få leid fast arbeids-hjelp. (En 14 års gutt hjalp til i 2 dager.)

På bakgrunn av dette og med innhentet erfaring ble det etterhvert lagt opp en serie 60 cm brede sjakter fordelt over området og med senere partivise utvidelser. Gjennomgravet jord og mindre stein ble transportert bort og lagt i separate hauger.

Gravingen ble besøkt av fylkeskonservator Randi Asker og første-konservator, arkitekt MNAL Arne Berg.

Observasjoner:

Bygningen har vært orientert med lengderetningen parallelt dalen, d.v.s. øst-vest, med forstue/kove ved østre gavl og inngang i nordre langvegg.

Mur for nordre langvegg og vestre gavl er anlagt direkte på naturbakken mens de 2 øvrige ytterveggene for det meste er anlagt på oppfylling, med sterkest oppfylling ved syd-østre hjørne. Mur for vestre gavl og vestre deler av nordmuren ligger intakt og vel bevart med en ytre og en indre vange med fall inn mot murmidte hvor bunnstokken må ha fått god støtte mot forskyvninger. Nordre langvegg har svært lav muroppbygning, noe som har ført til opprøtning av undre stukk. Mørke trerester viser dette. Området utenfor nordre langvegg, hvor oppmålingstegning i Harry Fett: Norske hjem- hus og behave, s. 6 viser svalgang, synes å være delvis steinsatt, men er bare delvis framgravet. Ved syd-vestre hjørne ligger en meget stor jordfast flyttblokk godt innenfor murene, og med overkant høyere enn golvnivå. Steinen må alltid ha markert seg i interiøret, og fastbygd seng har ligget over denne.

Etter nåværende eier, Steinar Raulands, utsagn, ble trappehella flyttet ned til det nye huset, og det kan nok stemme. Det ble framgravet en stor helle ved inngangspartiet, men denne viser ingen tegn til slitasje. Høyeste punkt på denne helle er brukt som fastpunkt i forbindelse med nivelllementene.

Mesteparten av arealet i forstue og kove har vært oppfyllt, og det er i stor utstrekning nyttet stein som fyllingsmateriale, stor stein ved de dypeste lagene i koven og mindre stein forøvrig.

I forstuen er steinlaget dekket med never, i koven er det nyttet leire på topp av steinfyllingslaget. Oppfyllingen av kovepartiet støtter seg mot søst utenfor bygning til kraftige jordfaste flyttblokker.

Omrisset av den senere kjelleren vises som en forsenkning i stuepartiet, likevel uten å gi helt eksakt klarhet i kjellerens utstrekning. Kjelleren har hatt steinsatte sider, og ved flyttingen av bygningen ble nok en del av disse steinene samt andre tilførte styrtet i kjelleren.

I åpningene mellom steinene i den opprinnelige kjellermuren er det lagt flak av never, sikkert for å hindre inntrengning av den lyse grusen i natutbakken. Liknende anvendelse av neverflak kjennes fra danske "jattestuer" (Jfr. SKALK, nr. 1, 1965, s. 3.) Tilfyllingsjorden i kjelleren er meget svart og viser også rester av treverk.

Kjellergropen synes å ha fjernet ethvert spor av en midtåre. Eventuelle åresteiner kan være brukt sekundært i kjellermuren. Dette vil først en fullstendig utgravning kunne gi svar på, et svar som kan være av noen betydning, jfr. nedenstående.

Over peis/pipe-området lå en stor haug av stein, nedrast og tydeligvis tilkastet ryddingsstein med gamle ljåblader og flaske-skår innstukket. Etter borstrydding og noe graving ble peis-platen avdekket under et askelag. Platen var sammensatt av flere flate steinheller, tildels fullstendig termisk forvitret. Peisen har vært plassert med avstand fra søndre langvegg, men forholdsvis nær delevæggen mot koven.

Direkte under peisen og i front av denne i neste lag ble nok et ildsted avdekket, noe som vel bør få benevnelsen overraskende. Det lavereliggende ildstedet består av 2 forskjellige partier. Det fremste fra ca. peisforkant og nordover (inn i rommet) ca. 110 cm med innvendig bredde ca. 70 - 80 cm med steinsatte langsider. Hele denne del av ildstedet var fylt av godt utbrent aske med tilslag av dyrebren i en bevart tykkelse av ca. 22 cm. Bunnen et noe nedgravet i undergrunnen.

Bakre del av ildstedet, fra peis forkant og bakover mot søndre langvegg i en lengde av 110 - 120 cm og med en bredde tilnærmet lik fremre del, har en mer ujevn sideveis avslutning. Partiet hadde på topp under peisplate en del skjærbrent stein og et forholdsvis tynt askelag, under dette fyllingsmasser, grus og jord, men også noe aske. Fyllmassen er løs og dessuten gjennomgravet av jordrotter eller vånd. Dette partiet ligger ovenpå tomteoppfyllingen.

Ildstedet har lengderetning parallelt med vegg mot kove i en avstand av ca. 30 cm fra ytterkanter. Av delevæggen ligger en undre stukk igjen og underkant av demmeligger lavere enn topp ildsted.

En utplassering av dørene til henholdsvis forstue og kove, viser at ildstedet springer så langt inn i stuen at døren til koven dekkes, men avsluttes noe før døren til forstuen. Nærmere tolkninger av dette forholdet må utestå til mer inngående gjennomgang av materialet er foretatt og en, som det synes, nødvendig fortsatt gravning.

Det kan synes å være 2 muligheter til tolkning av ildstedet:

1. At det tilhører en eldre bygning på samme tomteoppbygning.
2. At det tilhører Raulandstua som da må ha hatt ildsted i hjørnet mot koven. Dette utelukker imidlertid en dør til koven fra stuen, noe som ev. kan tyde på at bygningen opprinnelig har

bestått av 2 rom og ikke 3. Intet ved bygningen, slik den står i dag, motsier dette. Et åpent spørsmål blir forholdet til en frittliggende åre på stuegulvet, noe som tidligere har vært en nærliggende antagelse og som antydningvis er innlagt på flere oppmålingstegninger. (Samme tegninger må også korrigeres for møbleringen av sydvestre hjørne i stue med bord/benk, et skjema som er fulgt også på Bygdøy.)

Utenfor nord-vestre hjørnet var graset tett og friskt grent. Plantegningen i Harry Fett viser et tilbygg med de på dette sted, noe gravningen bekreftet. Det ble her funnet en sølvknapp med håndgravert mønster.

Dyrebein i mengder, keramikk- og glass-skår ble funnet stort sett over hele graveområdet. I dypere partier ved peis synes antall murgrengte bein å være ganske vesentlig. Ljåfragmenter, bryne-steiner, rester av kritt-piper samt spiker og jernsøm dukket også relativt jevnlig fram.

I nærheten av peisen, men muligens i restene av en moldbenk, ble det funnet et spinnehjul som i overflaten tydelig viste påvirkning av varme. Spinnehjulet kan være av forhistorisk type, men er ikke nærmere bestemt.

Partiet utenfor syd-østre hjørne består av fete og svarte jordmasser i voksende mektighet fra nord mot syd etter fallet i bakken. En mindre søkesjakt øst for søndre langvegg ga ingen forklaring på dette, men viste at jordmassene inneholder dyrebein og enkelte jernstifter. Ca. 20 cm under torv ligger et markert askelag (utkast fra ildsted), med svartjord under. På bunnen av sjakten ca. 70 cm under torv ligger forholdsvis store stein. Disse synes lagt på naturbakken. Helt ned mot steinene finnes trekull og delvis brent treverk.

Utstrekningen av det fete, svarte partiet, kunne gravningen i år ikke gi noe svar på, men et par enkle stikk lenger øst viser en voll i bakken. Denne ligger som et skille med svart jord ovenfor (nord) og lys grus utenfor og mellom steinene i vollen. En nærmere undersøkelse kan synes å være av verdi.

Som ovenstående korte rapport viser, har gravningen stillet atskillig flere og nye spørsmål enn den har gitt svar, og så betraktet må utvilsomt gravningen kunne karakteriseres som resultatrik, men like sikkert er det at gravningen bør fortsettes og under den forutsetningen ble alle sjaktene, med unntak av sjakter utenfor hustemten, etterlatt åpne. Dette skjedd i beste forståelse med eieren.

Før den fortsatte gravningen tar til vil det være av betydning å få aske/dyrebein fra ildstedet samt trekull fra det dypere partiet av sjakten utenfor huset radiologisk undersøkt, samt at dyrebeinmaterialet blir nærmere sakkyndig bestemt og vurdert.

Følgende materiale foreligger:

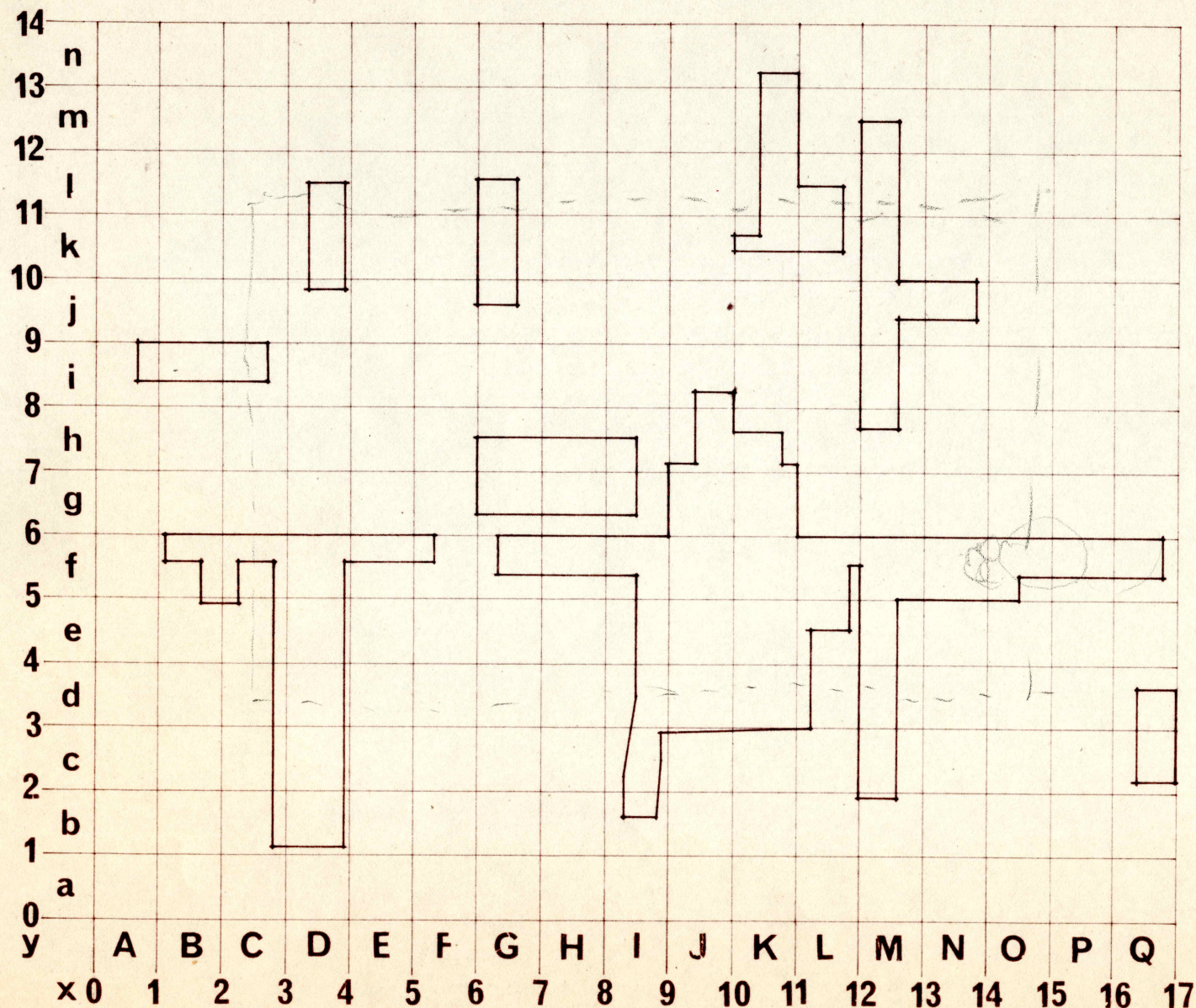
- Dagbok, inkludert funnliste med 95 innførte funn-nummer. Funnmaterialet.
- 6 originaltegninger i A2-format og 4 i A3-format, alle i mål 1:10.
- Farge-dias samt svart/hvit negativer.

Sandefjord i oktober 1970.

Roar L. Tollnes.

Roar L. Tollnes

MAGN. NORD

SØNDRE RAULAND g.nr.39;b.nr.2
UVDAL I NUMEDAL
Gravningsplan 25.7.-10.8.1970
Mål 1:100 *Roar L. Tollnes*